

सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
आदेश

०७०-WO-०२४७

विषय : उत्प्रेषणयुक्त परमादेश।

बाग्लुङ जिल्ला कुश्मी गा.वि.स. वडा नं. ४ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको प्रोक्चोरमेन्ट सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।६।२९ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तरवृद्धि गरिएको गणेशप्रसाद आचार्य १

चितवन जिल्ला गुन्जनगर गा.वि.स. वडा नं. ५ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको प्रशासन सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।६।२९ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तरवृद्धि गरिएको ऋषिराम पराजुली १

धनुषा जिल्ला सपही गा.वि.स. वडा नं.७ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको उत्पादन सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।६।२९ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको अर्जुन साह १

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला कालिका गा.वि.स. वडा नं. १ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको उत्पादन सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेको बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको राजेन्द्रबहादुर थापा मगर....१

निवेदक

पर्वत जिल्ला देविस्थान गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको उत्पादन सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएका इन्दिरा कुमारी शर्मा (चापागाई) १

रौतहट जिल्ला समनपुर गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको उत्पादन सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पद पूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठक निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको डा. लालबाबु साह.....१

महोत्तरी जिल्ला गोरनपुर गा.वि.स. वडा नं. ६ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको मार्केटिङ सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको विचारी साह १

महोत्तरी जिल्ला महोत्तरी गा.वि.स. वडा नं. १ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको मार्केटिङ सहायक पाँचौ तहको पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको छैठौं तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको आदित्य ठाकुर १

काठमाडौं जिल्ला रामकोट गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई हाल सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको मुख्य नाइके पदमा कार्यरत रहेका बखत पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।७।१७ को बैठकको निर्णयानुसार सोही पदनामको पाँचौ तहको पदमा स्तर वृद्धि गरिएको सूर्यराज पुरी.....१

विरुद्ध

सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति सिंहदरवार, काठमाडौं १

संचालक समिति, सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति सिंहदरवार काठमाडौं १

आर्थिक प्रशासन शाखा, सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति सिंहदरवार काठमाडौं.....१

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यस अदालतमा दायर हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यसप्रकार छ :-

हामीलाई पदपूर्ति समितिले नियमावलीको नियम ६.९ को अख्तियार प्रयोग गरी स्तर वृद्धि गर्ने सम्बन्धमा गरेको मिति २०६९।६।२९ र मिति २०६९।७।१७ को निर्णय तथा सो निर्णयको आधारमा दिइएको मिति २०६९।८।२२ को स्तर वृद्धि गरिएको पत्रलाई कुनै साधिकार निकायले बदर वा अमान्य गरेको अवस्था छैन। उक्त स्तर वृद्धि सम्बन्धी निर्णय र पत्रलाई बदर नगरेसम्म ती निर्णय र पत्रहरूको अस्तित्व कायम रही तिनीहरूको कृयाशिलतामा कुनै असर हुँदा पदपूर्ति समितिको निर्णय बमोजिम गरिएको स्तर वृद्धि गरिनु अधिको तलब खुवाउने निर्णय गर्नु अख्तियारी विहीन रहेको छ। संचालक समितिले उक्त निर्णय गर्दा के कुन कानूनको के कस्तो अख्तियारी प्रयोग गरी सो निर्णय गरेको हो? निर्णयमा खुलाउन सकेको छैन। संचालक समितिको मिति २०७०।५।२० मा बसेको बैठकले पुनः मिति २०७०।५।९ को निर्णय कायम गर्ने भनी निर्णय गरेको रहेछ। यसरी पटक पटक निर्णय गर्ने र हामीले खाई पाइ आएको तलब भत्ता खान नदिई तलब भत्ताको रकम घटाई बैंक दाखिला गराउने निर्णयमा अधिकार क्षेत्रको अभाव रहेको छ।

स्तर वृद्धि सम्बन्धी निर्णय गर्ने र पत्र दिने प्रबन्ध निर्देशक आफ्नो कार्यकाल पूरा गरी अन्यत्र सरुवा भए पछि अर्को व्यक्तिले निमित्त प्रबन्ध निर्देशक भई काम गरेकै कारणले हामीले खाई पाई आएको तलब भत्ताको रकम कटि हुन पर्ने कुनै कारण छैन। यसै विषयको उजुरीको सम्बन्धमा छानविन गरी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले एकपटक तामेलीमा राखी सकेको विषयलाई लिएर बिनाकारण तलब घटाउने निर्णय गरिनु त्रुटिपूर्ण र गैरकानूनी छ।

संचालक समिति आफैले मिति २०७०।५।९ को बैठकबाट स्तर वृद्धि गरेको बारेमा प्रतिवेदन मागेकोमा सो प्रतिवेदन नै नआई स्तर वृद्धि गरेको कारण बारे नबुझी सो निर्णय गर्नुबाट संचालक समिति पूर्वाग्रही भएको पुष्टि भएको हुँदा आर्थिक प्रशासन शाखाले भदौ महिनाको तलब हामी निवेदकहरूको बैंक खातामा जम्मा गर्दा उक्त स्तर वृद्धि बमोजिम साविकमा खाई पाइ आएको तलब निर्णय एवं सो को अधिपछि विपक्षीबाट यस सम्बन्धमा हामी निवेदकहरूलाई प्रतिकूल असर पर्ने गरी भए गरेको सम्पूर्ण काम, कारवाही र निर्णय, पत्राचारलाई उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकहरूलाई स्तर वृद्धि भई सकेपछि खाई पाइ आएको तलब भत्ता घटनाउने, कट्टा गर्ने कार्य नगर्नु नगराउनु भन्ने प्रतिषेधको आदेशको

साथै स्तर वृद्धि भएपछि खाईपाइ आएको तलब भत्ताको रकम नै दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीको नाममा परमादेशसमेत जारी गरी पाउँ साथै प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नलाग्दै विपक्षी विकास समिति, आर्थिक प्रशासन शाखाले हामी निवेदकहरूले खाई पाइ आएको तलब भत्ता भन्दा घटी गरी तलब भत्ता खुवाउने निश्चित भएकोले यदि त्यसो भएको अवस्थामा हामीलाई दशैको मुखमा ठूलो मर्का पुग्नको साथै अपूरणीय क्षती पुग्ने हुँदा सुविधा सन्तुलनको हिसाबलेसमेत प्रस्तुत रीट निवेदनको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म हामी निवेदकहरूले स्तर वृद्धि भई सो बमोजिमको खाई पाइ आएको तलब भत्ता घटनाउने कार्य नगर्नु नगराउनु निवेदकहरूलाई स्तर वृद्धि भई सो बमोजिमको खाई पाई आएको तलब भत्ता नै खुवाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेश समेत जारी गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको निवेदनपत्र।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? आदेश जारी गर्नु नपर्ने आधार र कारण भए यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षी नं. ३ र ४ का हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत र विपक्षी नं. १ र २ को हकमा आफै वा आफ्नो कानून बमोजिमको प्रतिनिधीमार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी यो आदेश र प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रतिलिपी समेत साथै राखी विपक्षीहरूलाई सूचना पठाई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिई लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु।

निवेदन माग बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गर्नुपर्ने नपर्ने सम्बन्धमा विपक्षीहरू समेतको कुरा सुनी छलफल गरी निष्कर्षमा पुग्न उपयुक्त हुने देखिँदा अन्तरिम आदेशको छलफलको निम्ति मिति २०७०।६।१७ को पेसी तोकी सोको सूचना विपक्षीहरूलाई दिनु।

साथै उपरोक्त बमोजिम अन्तरिम आदेशको टुंगो नलागेसम्म निवेदन माग बमोजिम निवेदकहरूले स्तर वृद्धि भए बमोजिम खाई पाइ आएको तलब भत्ता घटाउने कार्य नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९, नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी दिएको छ। सोको सूचना विपक्षीहरूलाई दिनु भन्ने यस अदालतको आदेश।

सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिको मानव संसाधन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गर्ने सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ मा स्तरवृद्धि सम्बन्धी व्यवस्था नै छैन। निवेदकलाई माथिल्लो तहमा स्तरवृद्धि गर्ने निर्णय एवं सो को आधारमा जारी भएको पत्र सर्वथा गैरकानूनी छ। त्यसको कुनै कानूनी मान्यता वा वैधानिकता हुनसक्दैन। कानूनी प्रावधान र व्यवस्थाको अभावमा गरिएको कार्यको कानूनी मान्यता सून्यू हुनजान्छ र गैरकानूनी कार्यले कुनै हक अधिकार सृजना नगर्ने भएकोले निवेदकहरूको कुनै कानूनी वा मौलिक हकमा असर पर्ने कार्य नभए नगरिएको प्रष्ट हुन्छ।

समितिमा कर्मचारी दुई विधिबाट मात्रै माथिल्लो श्रेणीमा बहाली/पदोन्नती गर्न सकिन्छ। नियमावलीको नियम ४.१(१) मा कार्य क्षमताको मूल्याङ्कन-१ आन्तरिक प्रतियोगिता १ द्वारा मात्रै माथिल्लो पदमा बहाली हुनसक्ने व्यवस्था छ। सो बाहेक कुनैपनि विधि वा प्रकृयाद्वारा माथिल्लो पदमा बहाली वा माथिल्लो पदमा अधिकार प्राप्त हुनसक्दैन। कानूनबमोजिम माथिल्लो पदमा बहाली प्राप्त गरेको अवस्थामा सो पदको सेवा सुविधा दावी गर्न सक्ने अधिकार प्राप्त हुनसक्दछ नै नदिएको प्रकृयाद्वारा माथिल्लो पदको हैसियत प्राप्त गर्न नसक्ने भएकाले यी निवेदकले स्तरवृद्धि गरिएको भनी नत पद नत सो अनुसारको आर्थिक सुविधाको दावी गर्न हकाधिकार प्राप्त गर्न सक्दछन्। संचालक समितिले स्तरवृद्धि गर्ने निर्णय गरेको छैन, नियमावलीमा स्तरवृद्धिको व्यवस्था नभएको पृष्ठभूमिमा निवेदकलाई स्तरवृद्धि गरिएको पदपूर्ति समितिको कार्यको कानूनी मान्यता र प्रभावकारीता शुन्य रहेको छ।

पदपूर्ति समितिको काम नियमावलीको नियम ४.१(१) ले नै स्पष्ट गर्दछ। पदपूर्ति समितिले सेवामा रिक्त हुन आएको पदमा नयाँ भर्ना (खुला प्रतियोगिता) र बढुवा (कार्य दक्षता मूल्याङ्कन र आन्तरिक प्रस्तिस्पर्धा) द्वारा गर्नसम्म सक्ने कानूनी व्यवस्था छ। निवेदकहरू स्तरवृद्धि भएको पद रिक्त भएको पद होइन। उक्त पदमा कानूनी व्यवस्था बमोजिम बढुवा भएको होइन। समितिमा बढुवा बाहेक अन्य विधि वा तरिकाद्वारा माथिल्लो पदमा बहाली वा माथिल्लो पदको तलब भत्ता खान पाउने प्रावधान छैन। नियम ६.९ विधिवत प्रारम्भ भएको अधिकृत स्तरको बढुवामा लागू हुने हो। यस व्यवस्था अन्तर्गत विनियमावलीमा हुँदै नभएको स्तरवृद्धि गर्न पाउने अधिकार पदपूर्ति समितिलाई प्राप्त हुने होइन। क्षेत्राधिकार विहीन (Excess of jurisdiction) र अधिकारको दुरुपयोग गरी निर्णय भएको छ। यसप्रकार भएको निर्णय सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ एवं अध्ययन गरी

उपयुक्त निर्णय गर्ने सञ्चालक समितिको अधिकार सुरक्षित रहेको छ। समितिमा रहने कर्मचारीको पदनाम नियमावलीमा उल्लेख भएको छ। प्रस्तुत स्तरवृद्धिमा नियमावलीमा हुँदैन भएकाले पदनाम दिइएको छ। यस्तो कार्य कानूनतः सम्भव हुन नसक्ने हुँदा स्तरवृद्धि भन्दा अधिको तलब भुक्तानी दिने निर्णय भएको र मिति २०७०।५।२० मा पूर्व निर्णयानुसार गर्ने निर्णय गरिएको कानूनसम्मत नै रहेको छ। स्तरवृद्धि कानूनी प्रावधानको अभावमा कानून प्रतिकूल रूपमा माथिल्लो तहको तलब भुक्तानी भएको देखिएकोले कानून बमोजिम दिनमिल्ने पारिश्रमिक भुक्तानी दिने व्यवस्था गरिएको हुँदा प्रस्तुत निवेदन पत्र खारेज भागी हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति मुकाम सिंहदरवार वैद्यखाना र ऐ. को सञ्चालक समिति मुकाम, को संयुक्त लिखत जवाफ।

यसमा आफूले माग गरेको उपचार प्राप्त भई रिट निवेदन निस्प्रयोजन भएकोले मिति २०७१।१।७ को तारेख खिची आफ्नो हकमासम्म प्रस्तुत रिट निवेदन अ.वं. ९२ नं. बमोजिम फिर्ता गरिपाउँ भनी निवेदकहरू मध्ये सुर्यराज पुरीले निवेदन दिई मिति २०७०।१०।१३ मा सनाखत समेत गरेको देखिँदा अन्य निवेदकहरूको हकमा दायरी लगत यथावत कायम राखी निवेदक सुर्यराज पुरीको हकमासम्म निवेदन मागबमोजिम अ.वं. ९२ नं. अनुसार प्रस्तुत रिट निवेदन फिर्ता गर्ने अनुमति दिएको छ भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।१०।१४ को आदेश।

यसमा आफूले माग गरेको निवेदकको हकमा निस्प्रयोजन भएकाले आफ्नो हकमासम्म प्रस्तुत रिट निवेदन अ.वं. ९२ नं. बमोजिम फिर्ता गरिपाउँ भनी निवेदक अर्जुन साहले निवेदन दिई मिति २०७१।२।१६ मा सनाखत समेत गरेको देखिँदा अन्य निवेदकहरूको हकमा दायरी लगत यथावत कायम राखी निवेदक अर्जुन साहको हकमासम्म निवेदन माग बमोजिम अ.वं. ९२ नं. अनुसार प्रस्तुत रिट निवेदन फिर्ता गर्ने अनुमति दिएइको छ भन्ने यस अदालतको मिति २०७१।२।१८ को आदेश।

यसमा मिति २०६९।६।२९ र २०६९।७।१७ को पदपूर्ति समितिको निर्णय सहितको फाइल सम्बन्धित कार्यालयबाट झिकाई आएपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७१।१२।११ को आदेश।

यसमा निवेदकहरूले स्तरवृद्धि अनुसार खाईपाई आएको तलब भत्ता सञ्चालक समिति सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिबाट रोक लगाएको भन्ने निवेदन दावी देखिँदा उक्त सञ्चालक समितिको मिति २०७०।५।९ र मिति २०७०।५।२० को निर्णय सहितको

निर्णय पुस्तिका (माईन्युट) प्रत्यर्थी सञ्चालक समिति सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समितिबाट झिकाई आएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७२।२।२४ को आदेश।

नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको निवेदनपत्रसमेतका कागजातको अध्ययन गरीयो। निवेदकको तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताद्वय श्री हरी उप्रेती र श्री नरेन्द्रकुमार पाठकले रिट निवेदकहरुलाई सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ को नियम ६.९ को अख्तियार प्रयोग गरी पदपूर्ति समितिद्वारा स्तर वृद्धि गर्ने गरी मिति २०६९।६।२९ र मिति २०६९।७।१७ मा निर्णय भई सोही निर्णयको आधारमा निवेदकहरुलाई मिति २०६९।८।२२ मा स्तर वृद्धि गरिएको पत्र दिइएको हो। यसरी कानून बमोजिम भएको निर्णय र पत्रलाई कुनै साधिकार निकायबाट बदर वा अमान्य नगरिएको अवस्थामा ती निर्णय र पत्रहरुको अस्तित्व कायम रही रहने हुँदा सञ्चालक समितिले मिति २०७०।५।९ मा निवेदकहरुलाई पहिलेकै पदनाम अनुसार तलब निकास गर्ने गरी भएको निर्णयमा कानूनी र क्षेत्राधिकारको त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा निवेदकहरुलाई प्रतिकूल असर पर्ने गरी भए गरेको निर्णय तथा पत्राचारलाई उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकहरुलाई स्तर वृद्धि भई सकेपछि खाई पाइ आएको तलब भत्ता घटाउने, जस्ता कार्य नगर्नु नगराउनु भनी प्रतिषेधको आदेशको साथै स्तर वृद्धि भएपछि खाईपाइ आएको तलब भत्ताको रकम नै दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीको नाममा परमादेशसमेत जारी होस भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

त्यसैगरी विपक्षी सिंहदरवार वैद्यखाना विकास समिति र ऐ. का सञ्चालक समितिको तर्फबाट विद्वान अधिवक्ता श्री रमेशकुमार रोक्काले समितिमा कर्मचारीको पदोन्नति दुई विधिबाट मात्रै हुने व्यवस्था छ जसमध्ये कार्य क्षमताको मूल्याङ्कन र आन्तरिक प्रतियोगिता द्वारा मात्रै माथिल्लो पदमा बहाली हुनसक्ने व्यवस्था छ। सो बाहेक कुनैपनि विधि वा प्रकृयाद्वारा माथिल्लो पदमा बहाली हुने व्यवस्थानै नियमावलीमा छैन। संचालक समितिले स्तरवृद्धि गर्ने निर्णय गरेको छैन, नियमावलीमा स्तरवृद्धिको व्यवस्था नभएको स्थितिमा निवेदकहरुलाई स्तरवृद्धि गरिएको पदपूर्ति समितिको कार्यको कानूनी मान्यता शुन्य रहेको छ। निवेदकहरु कानूनबमोजिम माथिल्लो पदमा बहाली नभएको अवस्थामा सो पदको सेवा सुविधा दावी गर्न सक्ने अधिकार प्राप्त हुन सक्तैन। समितिमा बढुवा बाहेक अन्य विधि वा तरिकाद्वारा माथिल्लो पदमा बहाली वा माथिल्लो पदको तलब भत्ता खान पाउने प्रावधान

छैन। पदपूर्ति समितिबाट क्षेत्राधिकार विहीन (Excess of jurisdiction) र अधिकारको दुरुपयोग गरी निर्णय भएको हुँदा स्तरवृद्धि भन्दा अधिको तलब भुक्तानी दिने निर्णय भएको र मिति २०७०।५।२० मा पूर्व निर्णयानुसार गर्ने गरी सञ्चालक समितिद्वारा भएको निर्णय कानूनसम्मत नै रहेको हुँदा रिट निवेदन खारेज होस भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

उपरोक्त बमोजिमको बहस जिकिरसमेतलाई मनन् गरी हेर्दा निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुनु पर्ने हो होईन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समिति नियमावली बमोजिम पदपूर्ति समितिले आफूहरुलाई स्तर वृद्धिको लागि प्रबन्ध निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने निर्णय गरी सोही निर्णयको आधारमा स्तर वृद्धि गरिएकोमा उक्त स्तर वृद्धि सम्बन्धी निर्णय र पत्रलाई साधिकार निकायबाट बदर नभएको अवस्थामा सञ्चालक समितिले आफूहरुलाई पहिलेकै पदनाम अनुसार तलब निकासा गर्ने गरी गरिएको निर्णय क्षेत्राधिकार अभावमा त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा उक्त निर्णय लगायत सोसंग सम्बन्धि सबै काम कारवाहीहरु बदर गरी पाउँ भन्ने मुख्य निवेदन माग दाबी रहेको देखिन्छ। विपक्षीहरुबाट पेश हुन आएको लिखित जवाफको व्यहोरा हेर्दा समितिमा कर्मचारीको पदोन्नतिको विधि कार्य क्षमताको मूल्याङ्कन र आन्तरिक प्रतियोगिता गरी दुई तरिकाबाट मात्रै हुनसक्ने व्यवस्था छ। सो बाहेक कुनैपनि विधि वा प्रकृयाद्वारा माथिल्लो पदमा बहाली हुने व्यवस्थानै नरहेको र संचालक समितिले स्तरवृद्धि गर्ने निर्णय नगरेको अवस्थामा सो पद बमोजिमको सेवा सुविधा दाबी गर्न सक्ने अधिकार निवेदकहरुलाई नहुने हुँदा पदपूर्ति समितिबाट अधिकारको दुरुपयोग गरी भएको निर्णयलाई बदर गर्ने गरी सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णय कानूनसम्मत नै रहेको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने रहेको देखिन्छ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।६।२९ को निर्णय बमोजिम रिट निवेदकहरु मध्ये प्रमुख सहायक पाँचौ गणेशप्रसाद आचार्य र प्रशासन सहायक पाँचौ ऋषिराम पराजुलीलाई निजहरुको तत्कालको दरबन्दी कायम रहने गरी छैठौ तहमा स्तर वृद्धि गर्नको लागि साथै मार्केटिङ सहायक पाँचौ तहमा कार्यरत अर्का रिट निवेदक आदित्य ठाकुरलाई सोही बमोजिम मार्केटिङ सहायक छैठौ तहमा स्तर वृद्धि गर्नको लागि प्रबन्ध निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने गरी निर्णय भएको तथ्य पदपूर्ति समितिको मिति २०६९।६।२९ को मिसिल संलग्न निणयबाट देखिन्छ।

त्यसैगरी रिट निवेदकहरूमध्ये उत्पादन सहायक राजेन्द्रबहादुर थापा मगर पाँचौ तह, उत्पादन सहायक अर्जुन साह पाँचौ तह, उत्पादन सहायक इन्दीरा कुमारी शर्मा पाँचौ तह, मार्केटिङ सहायक विचारी साह पाँचौ तह, उत्पादन सहायक लाल बाबु साह पाँचौ तहमा कार्यरत रहेकोमा निजहरू सबैलाई एक तह स्तर बृद्धि गर्नको लागि प्रबन्ध निर्देशक समक्ष सिफारिस गर्ने गरी पदपूर्ति समितिले मिति २०६९।७।१७ गते निर्णय गरेको र सोही निर्णयको आधारमा मिति २०६९।७।१७ गतेदेखि लागू हुने गरी साविक पदमा कामकाज गर्ने गरी एक तह स्तरबृद्धि गरीएको भनी मिति २०६९।८।२२ मा रिट निवेदकहरूलाई पत्राचार गरिएको तथ्य मिसल संलग्न पदपूर्ति समितिको निर्णय किताब र सिंह दरबार बैद्यखाना विकास समितिको पत्रबाट देखिन्छ।

रिट निवेदकहरूलाई स्तर बृद्धि गरे पश्चात सञ्चालक समितिको मिति २०७०।५।९ को निर्णयबाट निजहरूलाई स्तर बृद्धि हुनु पूर्वकै स्तरमा पाए सरहको तलब भत्ता भुक्तानी गर्ने गरी निर्णय भएको मिसल संलग्न सञ्चालक समितिको निर्णय किताबबाट देखिन्छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समितिमा रिक्त हुन आएका पदहरूको पूर्ति के कसरी गर्ने व्यवस्था रहेको छ भन्ने सन्दर्भमा सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ को नियम ४.१ (१) को व्यवस्था हेर्नु सान्दर्भिक देखिन आयो। उक्त नियम ४.१ (१) मा सेवामा रिक्त हुन आएका पद खुला प्रतियोगिताबाट नयाँ भर्नाद्वारा वा कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन वा आन्तरिक प्रतियोगिताबाट बढुवाद्वारा पूर्ति हुने गरी रिक्त दरबन्दीको पदपूर्तिको लागि जम्मा ३ प्रक्रियालाई आत्मसाथ गरेको देखिन्छ।

निवेदकहरूमध्ये प्रशासन सहायक पाँचौ तह (प्र) गणेशप्रसाद आचार्य र ऋषिराम पराजुलीलाई साविक दरबन्दी नै कायम हुने गरी प्रशासन सहायक छैठौ तहमा स्तरबृद्धि गर्न र अर्का निवेदक मार्केटिङ सहायक पाँचौ तहका आदित्य ठाकुरलाई साविक दरबन्दी नै कायम रहने गरी उत्पादन सहायक छैठौ तहमा स्तर बृद्धिको लागि, त्यसैगरी उत्पादन सहायक पाँचौ तहमा कार्यरत राजेन्द्रबहादुर थापा मगर, इन्दीराकुमारी शर्मा र अर्जुन साहलाई उत्पादन सहायक छैठौ तहमा, मार्केटिङ सहायक पाँचौ विचारी साहलाई मार्केटिङ सहायक छैठौ तहमा, उत्पादन सहायक पाँचौ लालबाबु साहलाई उत्पादन सहायक छैठौ तहमा र मुख्य नाईके प्रा. चौथो मुख्य नाईके पाँचौ तहमा स्तर बृद्धि गर्न पदपूर्ति समितिद्वारा

प्रबन्ध निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने गरी क्रमशः मिति २०६९।६।२९ र मिति २०६९।७।१७ मा निर्णय भएको देखिन्छ।

सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ को नियम ४.१ (१) बमोजिम पदपूर्ति समितिले समितिमा रिक्त हुन आएका पद खुला प्रतियोगिताबाट नयाँ भर्नाद्वारा वा कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन वा आन्तरिक प्रतियोगिताबाट मात्र पूर्ति गर्न पाउने तर पदपूर्ति समितिले कर्मचारीको स्तरवृद्धि गर्न सक्ने गरी व्यवस्था भए गरेको देखिंदैन। कानून बमोजिम गठित कुनै अङ्गको काम, कर्तव्य र अधिकारको बारेमा कानूनले नै प्रष्ट रूपमा उल्लेख गरेको छ भने उक्त अङ्गले आफूलाई प्राप्त अधिकार भन्दा बाहिर गई कुनै कार्य सम्पादन हुन्छ भने उक्त कार्यलाई कानून बमोजिमको कार्य मान्न नमिल्ने हुन्छ।

प्रस्तुत निवेदनमा सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ को नियम ४.१ बमोजिम गठित पदपूर्ति समितिलाई समितिमा कार्यरत कर्मचारीको स्तरवृद्धि गर्ने अधिकार प्रदान गरेको नदेखिएको अवस्थामा निवेदकहरूलाई मिति २०६९।६।२९ र मिति २०६९।७।१७ मा पदपूर्ति समितिले एक तह स्तरवृद्धि गर्नको लागि प्रबन्ध निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने गरी भएको निर्णय र सो निर्णयका आधारमा प्रबन्ध निर्देशकबाट निजहरूलाई स्तरवृद्धि गर्ने गरी दिईएको पत्र कानूनसम्मत भएको देखिन आएन।

अतएवं क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिर गई पदपूर्ति समितिले निवेदकहरूलाई स्तरवृद्धिको लागि प्रबन्ध निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने गरी भएको निर्णय र सो निर्णयको आधारमा प्रबन्ध निर्देशकले एक तह स्तर वृद्धि गरिएको अवस्थामा सञ्चालक समितिबाट निवेदकहरूलाई स्तरवृद्धि गरिनु अधिको तलब खुवाउने गरी भएको मिति २०७०।५।९ को निर्णय र सो निर्णयलाई सञ्चालक समितिबाट पुनः २०७०।५।२० मा कायमै राख्ने गरी भएको निर्णयबाट निवेदन माग बमोजिम निवेदकहरूको मौलिक हक अधिकार उल्लङ्घन भएको नदेखिँदा उक्त निर्णयलाई बदर गरिरहनु पर्ने देखिन आएन।

तपापि सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समिति नियमावली, २०६३ मा स्तरवृद्धि गर्ने सम्बन्धी प्रावधान रहेको नभए तापनि निवेदकहरू उक्त नियमावलीको अनुसूची ७ (ख) (५) र (१०) बमोजिम बढुवाको लागि हुने परिक्षाको लागि योग्य भएको तथ्य निजहरूलाई स्तरवृद्धिको लागि पदपूर्ति समितिले गरेको सिफारिसको मिसिल संलग्न निर्णय किताबबाट समेत देखिन आउनुका साथै रिट निवेदकहरूलाई स्तरवृद्धि गरिएको मिति देखिनै अर्थात् मिति

२०६९।८।२२ देखि सञ्चालक समितिले स्तरवृद्धि गरिनु पूर्वकै स्तरको तलब खुवाउने गरी निर्णय गर्दाको मितिसम्म अर्थात् मिति २०७०।५।९ सम्म स्तरवृद्धि गरिएको तहको तलब भुक्तानी गरिएकोसमेतको अवस्थालाई विचार गर्दा भविष्यमा उक्त पदहरूमा नियमावलीको प्रावधान बमोजिम बढुवाको प्रक्रियामा निवेदकहरूलाई प्राथमिकता दिनु भनी विपक्षी नं १ र २ को नाममा निर्देशात्मक आदेश जारी गरिदिएको छ।

अतः माथि उल्लिखित तथ्य एवं विवेचनाको आधारमा सिंहदरबार बैद्यखाना विकास समितिको सञ्चालक समितिले निवेदकहरूलाई मिति २०७०।५।९ मा स्तरवृद्धि गरिनु अधिको तलब खुवाउने गरी भएको निर्णय र सो निर्णलाई पुनः २०७०।५।२० कायमै राख्ने गरी भएको निर्णयबाट रिट निवेदकहरूको निवेदन जिकिर बमोजिमको संविधान प्रदत्त मौलिक हक र अन्य कानूनी हकको हनन भएको नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। प्रस्तुत विषयमा यस अदालतबाट मिति २०७०।६।१३ मा जारी भएको अन्तरिम आदेश निष्कृत गरिदिएको छ। प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत (उप सचिव) : अर्जुनप्रसाद कोइराला

कम्प्यूटर टाईप गर्ने : मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७२ साल मंसिर ९ गते रोज ४ शुभम्.....।